

*С. А. Надвичний, канд. екон. наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет,
Україна*

Стратегічне планування як основа формування сучасної стратегії розвитку аграрної сфери

Головною метою стратегії розвитку регіональної аграрної сфери є досягнення довгострокових конкурентних переваг, що забезпечать її належне функціонування. Тому при формуванні стратегії використовують цілий комплекс методів, що дають змогу не лише оцінити стан аграрної сфери, а й окреслити перспективні шляхи розвитку за допомогою відповідних інструментів.

Стратегія розвитку аграрної сфери регіону є основою для розробки стратегії розвитку окремих аграрних формувань усіх форм власності. Одні інструменти характерні для сільськогосподарського підприємства, яке за допомогою стратегії визначає основні напрями своєї діяльності та зміну векторів розвитку адекватно реагуючи на зовнішні та внутрішні умови функціонування, а

для формування стратегії регіону загалом – зовсім інші. Така відмінність існує через те, що з позиції регіонального управління стратегію слід розробляти на перспективу. Вона є орієнтиром для аграрних формувань у їх повсякденній діяльності, тому її слід формувати таким чином, щоб вона залишалася дієвою та гнучкою протягом тривалого періоду з можливістю здійснення її модернізації та переорієнтації за необхідності.

Проте, піддрунтям такої стратегії мають бути кілька основних векторів, зокрема це накопичення та аналіз великих масивів різноманітної інформації; здійснення обміну цією інформацією із іншими суб'єктами господарювання як в межах регіону, так і поза ним; постійний системний моніторинг продовольчих ринків та ринків аграрної продукції та сфери послуг; пошук можливих шляхів залучення інвестицій та впровадження інновацій.

Питання стратегічного планування досліджували зарубіжні учені М. Мескон, Д. Еванс, І. Ансофф, Д. Аакер, Ж. Ламбен, Д. Ханн, Л. Абалкин, С. Глазьев, вітчизняні вчені, як О. Бородіна, П. Березівський, М. Брусенко, В. Галанець, О. Дмитренко, Л. Євчук, Б. Колісник, О. Могильний, О. Попова та ін. Проте у їх дослідженнях стратегічне планування часто розглядається на мікроекономічному рівні, більшої уваги заслуговує його адаптація до сільськогосподарських підприємств і особливостей їх функціонування.

Вибираючи інструменти із усієї сукупності їх необхідно згрупувати в систему враховуючи відмінності за рівнем наближеності до цілі, що реалізуються. Проте набір інструментів формування стратегії слід підібрати так, щоб використання кожного наступного зменшувало міру невизначеності в прийнятті управлінських рішень і наближало досягнення стратегічних цілей. Такий підбір супроводжується поставленими завданнями, умовами зовнішнього та внутрішнього середовища й іншими чинниками. Здійснюючи обґрунтування стратегії розвитку аграрної сфери регіону, слід сформувані цілі та підходити до проблеми вибору інструментів стратегії з погляду планування і прогнозування стратегічного розвитку регіону загалом.

Провідні вчені відзначають, що стратегічне планування є способом формального прогнозування майбутніх проблем і можливостей. Цей досвід доцільно використати, адже інструменти планування та управління вже апробовані, проаналізовані та переосмислені, що дає можливість не повторювати допущених раніше помилок, врахувавши галузеву та регіональну специфіку.

Е. Грицюк вважає, що планування є процесом вироблення та прийняття рішень, що дають можливість забезпечити ефективне функціонування та розвиток підприємства. А генеральну комплексну програму дій, яка визначає пріоритетні для підприємства проблеми, його місію та основні завдання [1, с. 53]. Економічний розвиток аграрної сфери регіону залежить від успішного функціонування усієї сукупності аграрних формувань, які утворюють єдиний комплекс. Такий поступальний рух можливий лише за умови чіткого планування, як інструмента формування стратегії розвитку аграрної сфери регіону.

Стратегічне планування – це системний спосіб управління змінами у створенні якомога кращого майбутнього [2, с.113]. Воно вимагає дослідження перспектив конкретного підприємства, виявлення тенденцій і закономірностей, а

також ситуацій котрі можуть негативно чи позитивно вплинути на діяльність господарюючого суб'єкта, адже воно зорієнтоване на розробку засобів, що мають забезпечити стале довгострокове управління та знизити ймовірність прийняття недоречних рішень [3, с. 181].

План є постановкою чіткої мети і прогнозом конкретних, детальних подій для об'єкту на визначений термін його функціонування. Він формує шлях, яким необхідно слідувати щоби досягти поставлених цілей.

За твердженням Б. Грабовецького, довгострокове планування ґрунтується на окресленні тенденцій економічних процесів і орієнтується на бажаний результат, а стратегічне – визначається головною ціллю та проміжними цілями, які дозволяють досягти головної [4, с.30].

Розвиток сільського господарства у майбутньому визначають відносно обмеженим числом заходів стратегічного характеру, що впливають на все аграрне виробництво. За існуючої економічної структури потрібне системне планування за чинниками виробництва. Виявлення міжгалузевих і внутрігалузевих потоків товарів і послуг, емпіричне визначення кількісних взаємозалежностей між окремими виробничими чинниками в натуральному вимірі з розрахунком нормативів затрат дозволяє створювати динамічні моделі типу «затрати-вихід», які є імітаційними і відображають поведінку галузі або окремого регіону за різних виробничих умов. Їх побудову слід здійснювати виходячи з сучасних можливостей технічного прогресу і зміни нормативів, покладених в основу таких моделей. Лише тоді з'явиться можливість забезпечити їх динамічний характер. Головною перевагою за відповідної деталізації є можливість множинного варіантного розрахунку розвитку сільського господарства із зміною його структури, причому всі розрахунки можна виконати в натуральних показниках без урахування ціннісних категорій.

Використовуючи такі методи, що забезпечують високу точність розрахунків не дивлячись на те, що це пов'язано із збором і обробкою великого масиву початкової інформації, великими затратами праці і фінансових коштів, ми дістанемо високу достовірність прогнозу головних чинників. Такими методами можуть бути оптимізаційні економіко-математичні. Проте, у міру зниження достовірності прогнозу вхідних параметрів використання математичних методів стає все менш виправданим. Тому за таких обставин для вирішення складних стратегічних завдань доцільно, використовувати методи системного математичного моделювання, заснованого на агрегації початкової інформації та спрощених обчислювальних процедурах. Окрім того додатково можна використати евристичні підходи й експертні оцінки, що базуються на правилах, прийомах і спрощеннях, допустимість яких підтверджена минулим досвідом вирішення подібних або близьких за типом завдань.

Здійснюючи макроекономічне стратегічне планування важливим завданням постає регулювання розвитку регіонів, підвищення інтенсивності аграрного виробництва при дотриманні екологічної безпеки, підвищення мобільності ресурсів на селі та ін. [5, с.78 – 82]. Важливим є те, що на основі цього розширюються адаптаційні можливості аграрних підприємств до трансформацій ринкового середовища. Тому не останню роль відіграє

практична реалізація розроблених стратегічних рішень, що вимагають розробки та поетапного здійснення заходів організаційного, технологічного, інвестиційного, маркетингового характеру. За таких умов можуть виникати негативні наслідки, якщо розроблена стратегія не розрахована на можливість її істотного коректування в ході реалізації, швидкої адаптації до умов, що змінилися.

Отже, стратегічне планування є дорожньою картою для розробки довгострокової державної політики регулювання національної економіки та аграрної сфери зокрема, визначення пріоритетних цілей, шляхів і засобів їх реалізації. Окрім того, важливим є виокремлення сутності та особливостей застосування стратегічного планування в умовах глобалізації на макроекономічному рівні.

Список використаних джерел: 1. Грицюк Е. О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К.: Дакор, 2009. – 302 с. 2. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: “Дело”, 1992. – 702 с. 3. Макаровська Т. П., Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. Закл. – К.: МАУП, 2003. – 304 с. 4. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування: Навчальний посібник. – К. Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с. 5. Коваль О.М. Особливості інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки України розвитку // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С.78–82.